

Голас Радзімы

№ 28 (1754)
15 ліпеня 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Здымкам помніка Янку Купалу адкрываецца нумар «Голасу Радзімы», цалкам прысвечаны 100-годдзю вялікага беларускага песняра. Па рашэнню ЮНЕСКА юбілей паэта ва ўсім свеце адзначаецца як міжнародная дата. Янка Купала нарадзіўся 7 ліпеня (1882 г.). Ужо з 2 ліпеня сёлета ў нашай рэспубліцы пачаліся юбілейныя ўрачыстасці. Адкрыццё помніка паэту ў Ляўках (яго вы бачыце на здымку)—адна з падзей шматдзённага свята. Больш падрабязна пра гэта ў рэпартажы «На паклон да паэта», змешчаным на 4—5 стар.

3 ГЭТАЙ КРЫНІЦЫ НАМ ПІЦЬ І НАТХНЯЦЦА

БАЦЬКА НОВАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Янка Купала адразу, з першых спроб вершаскладання, адчуў сваю высокую місію народнага песняра. Першы яго зборнік «Жалейка» (1908 год) пачынаўся знамянальнымі радкамі:

Кожны край мае тых,
што апяваюць,
Чым ёсць для народа ўпадак
і хвала,
А беларусы нікога ж
не маюць,
Няхай жа хоць будзе
Янка Купала...

Нехта можа падумаць, што аўтар надта сціпла пра сябе выказаецца. Не, гэта сціпласць уяўная, знешняя, за якой відаць унутраную годнасць асобы паэта, яго палемічную накіраванасць у бок тых, хто нядобразычліва ставіўся да мовы беларускага народа, яго духоўнай культуры, перспектывы развіцця нацыі.

А. М. Горкі—старэйшы сябар Янкі Купалы, папулярызатар яго паэзіі—вельмі дакладна прыкмеціў:

«Пісьменнік ніколі не з'яўляецца выпадковасцю, а заўсёды — гістарычная неабходнасць; ён—з'ява, выкліканая да жыцця духоўнай працай нацыі, насычаная яе творчай сілаю, апраўданая яе патрэбай бачыць сваё жыццё адлюстраваным у мастацтве».

Сярод беларускага працоўнага люду такая патрэба ўзнікла даўно, яна спела ў XIX стагоддзі, заяўляючы аб сабе сялянскімі паўстаннямі, і асабліва абвастрылася ў пачатку XX. Можна смела сказаць, што паэзія Купалы народжана эпохай рэвалюцыі 1905 года, якая сфарміравала новы тып пісьменніка—барацьбіта за народную справу, актыўнага ўдзельніка рэвалюцыйных падзей, які ўмеў «з цэлым народам гутарку весці»—будзіць, спачуваць, клікаць, раіць...

Рэвалюцыйная атмосфера, адчуванне перамен выклікалі да жыцця сусветна вядомую песню-гімн «А хто там ідзе?» з уласцівай для яе велічнасцю

вобраза народа і маштабнасцю думкі.

Пачэсная місія выпала на долю Янкі Купалы, творчасць

якога стала сапраўднай мастацкай энцыклапедыяй жыцця беларускага народа канца XIX — пачатку XX стагоддзяў.

Першыя яе старонкі разгарнула перад чытачом «Жалейка».

Невясёлая старонка
Наша Беларусь;
Людзі—Янка ды Сымонка,
Птушкі—дрозд ды гусь,
Поле—горы ды каменне,
Потам зліта ўсё,
Сенажаць — адно карэнне,
Сівец ды куп'ё...

Янка Купала, можна сказаць, упершыню адкрыў беларусу краявід роднай зямлі, колер і фарбы роднага неба, палёў, лясоў і азёр, лінію выспаў і курганоў. А галоўнае — ён адкрыў беларусу яго сацыяльнае становішча. Сацыяльнае жыццё з'яўлялася галоўнай сферай духоўных інтарэсаў паэта. Працоўны народ, сялянства — вось тая сацыяльна-класавая, «родавая» агульнасць, якая перш за ўсё прыцягвала яго ўвагу. Народ не быў для

паэта абстрактным паняццем. Купала выйшаў з яго глыбін. Сустрэкаючы ўсюды нядолю і несправядлівасць, паэт выступае суровым абвінаваўцам сацыяльнай няпраўды. Яго талент адпавядаў свайму часу, калі надзвычай востра стаяла праблема самога існавання беларускага народа і яго культуры, калі літаратура ў асобе яе буйнейшых прадстаўнікоў — Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, М. Гарэцкага і інш. — выканала ролю не толькі «народнага дазнаўства», але, што асабліва важна, як гэта падкрэслівае вядомы літаратуразнаўца У. Калеснік, — «народатворчасці».

Нездарма самым заповітным жаданнем паэта было: «Каб мой люд маю песню запеві і пазнаў, аб чым песня прые!» А. Луначарскі меў усе падставы сцвярджаць, што «бацькам новай беларускай літаратуры... з'яўляецца, безумоўна, Янка Купала».

Ад кнігі да кнігі яго паэзія ўсё больш арыентуецца на

2 ліпеня ў Мінску кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі ўсклалі кветкі да помніка народнаму паэту Беларусі Янку Купалу.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

НЕСУЧЫ НАРОДУ ПРАЎДЫ СВАТЛО

Юбілею Янкі Купалы быў прысвечаны ўрачысты вечар, які адбыўся 5 ліпеня ў Маскве, у Вялікім тэатры Саюза ССР.

Адкрываючы вечар, першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Г. Маркаў падкрэсліў, што паэт, драматург, публіцыст, вучоны і грамадскі дзеяч Янка Купала быў адным з заснавальнікаў савецкай беларускай літаратуры, які пакінуў будучым пакаленням класічны ўрок служэння народу. Сваім талентам ён адкрыў свету вялікія духоўныя багацці роднага народа, апеўшы яго нястомную працавітасць, незгінальную мужнасць у барацьбе, стварыўшы сапраўдны летапіс будаўніцтва новага жыцця.

Слова пра Янку Купалу сказаў сакратар ЦК Кампартыі Беларусі А. Кузьмін. Ён

расказаў аб поўным барацьбы і працы жыцці паэта, талент якога ў ліку першых ацаніў вялікі Горкі.

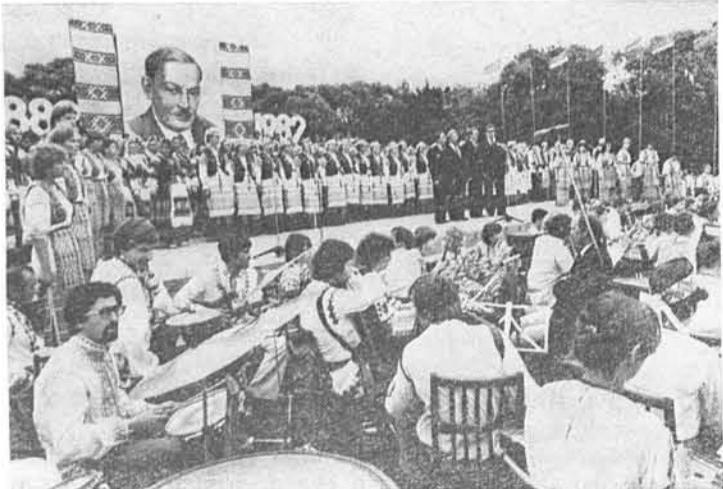
У сваіх выступленнях прадстаўнікі літаратурнай грамадскасці краіны — Б. Алейнік (Украіна), А. Малдоніс (Літва), С. Хакім (Татарыя), М. Дудзін (Ленінград), М. Танк (Беларусь) гаварылі аб пераходзячым значэнні творчасці Янкі Купалы, якая, паводле крылатага выразу паэта, несла «народу праўды святло».

Удзел у вечары прынялі кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, міністр культуры СССР П. Дзямічаў, сакратар ЦК КПСС М. Зімянін, намеснік Старшыні Савета міністраў СССР В. Макееў.

Такога мора, акіяну людзей Вязынка яшчэ не ведала. Сюды, на рэспубліканскае Свята паэзіі сабралася каля 60 тысяч прыхільнікаў творчасці паэта — не толькі з Беларусі, але і з усяго Савецкага Саюза, і з-за яго межаў.

Цёпла сустракалі аматары паэзіі выступленні літаратараў Беларусі, саюзных рэспублік, Масквы, Ленінграда, Балгарыі, Польшчы, якія чыталі свае вершы пра Купалу і пераклады твораў паэта.

На свяце выступалі традыцыйны тэатр «Батлейка», калектывы мастацкай самадзейнасці, майстры мастацтваў. Свае вырабы дэманстравалі народныя ўмельцы. Ля яблыневага саду быў наладжан беларускі кір-

маш, у гандлёвых радах прадаваліся кнігі, значкі, сувеніры.

Як ніколі шматлюдна было і ў доме-музеі, дзе нарадзіўся паэт.

ВЯНОК ВЕЧНЫХ КВЕТАК

У першыя ліпенскія дні імя Янкі Купалы, класіка савецкай многанацыянальнай літаратуры, гучала на рускай мове і ўкраінскай, казахскай і грузінскай, мардоўскай і марыйскай, польскай і балгарскай, чэшскай і славацкай... І кожны, хто гаварыў пра беларускага песняра словы захаплення і ўдзячнасці, называў яго «наш Купала».

Янка Купала — паэт-інтэрнацыяналіст, першы сеібіт пачуцця сям'і адзінай, які апяваў у сваіх творах дружбу і брацтва савецкіх народаў. Ён ніколі не абмяжоўваўся і ў жыцці і ў творчасці толькі нацыянальнымі рамкамі. Беларускі паэт высока цаніў і творча выкарыстоўваў вопыт вялікіх Пушкіна, Лермантава, Някрасава, Шаўчэнкі, Міцкевіча, Горкага. У савецкі час напісаў шмат выдатных вершаў аб Расіі, Грузіі, Украіне, Казахстане.

«Заслуга Купалы ў тым, — адзначыў у юбілейным артыкуле «Застаенецца ўзорам», надрукаваным у «Правде», першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі Ц. Кісялёў, — што ён узняў беларускую літаратуру да ўзроўню лепшых узораў літаратуры брацкіх народаў Краіны Саветаў, узабагаціў скарбніцу сусветнай культуры».

Найлепшае пацвярджэнне гэтай думкі — рашэнне ЮНЕСКА аб шырокім святкаванні ва ўсім свеце 100-гадовага юбілею Янкі Купалы. Месца, дзе нарадзіўся паэт, — вёска Вязынка, таксама па рашэнню ЮНЕСКА, уключана ў міжнародны турыстычны маршрут. Першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Н. Гілевіч сказаў, што ў жыцці такіх волатаў, як Янка Купала, бывае толькі адна дата — дзень нараджэння. Таму што такія, як ён, прыходзяць да людзей назаўсёды, каб для новых пакаленняў адкрываць праўду, прыгажосць і мудрасць жыцця, усяляць у іх сэрцы веру ў пераможнасць добра і справядлівасці, асвятляць ім шляхі да шчасця.

Такой жа бязмежнай любоўю, разуменнем вялікага значэння творчасці і самой асобы Янкі Купалы былі праекты выступлення прадстаўнікоў усіх саюзных рэспублік,

пісьменнікаў з-за рубяжа, якія прымалі ўдзел у юбілейных урачыстасцях, што амаль тыдзень працягваліся ў нашай рэспубліцы.

2 ліпеня ў перапоўненай зале акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы. У прэзідыуме — кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі, прадстаўнікі партыйных і савецкіх органаў, кіраўнікі творчых саюзаў, дэлегацыі пісьменнікаў брацкіх рэспублік, зарубежныя госці, вучоныя, знатныя рабочыя і земляробы, воіны.

Са словам аб жыццёвым і творчым шляху Янкі Купалы выступіў на вечары народны паэт Беларусі Максім Танк, які сказаў, што першае стагоддзе з дня нараджэння песняра асаблівае. Яшчэ жывыя людзі, якія зналі Купалу пры жыцці, бывалі ў яго гасцінным доме, дзверы якога, як і сэрца паэта, заўсёды былі шырока адчынены для незлічонах сяброў і наведвальнікаў. Максім Танк сказаў, што Янка Купала першы ўпэўнена і пераможна са сваімі творами выйшаў за моўныя рубяжы і адным з першых сваімі перакладамі з іншых моў запачаткаваў перыяд узаемаўзбагачэння нашых братніх літаратур.

Паэзія Янкі Купалы заўсёды сучасная, яна і сёння актыўна ўдзельнічае ў барацьбе за перамогу ў жыцці новага, справядлівага, прагрэсіўнага. Аб гэтым гавораць і мільёны тыражы твораў нашага песняра на ўсіх братніх мовах. Многія яго вершы сталі народнымі песнямі, многія героі і вобразы жывуць на палотнах мастакоў, на сцэнах тэатраў.

Непасрэдна да юбілею вядучыя выдавецтвы Масквы і саюзных рэспублік выпусцілі дзесяткі назваў кніг і альбомаў. На стол прэзідыуму ўрачыстага пасяджэння легла некалькі новых, толькі што з друкарні, выданняў твораў Янкі Купалы, выпушчаных у саюзных рэспубліках.

Падкрэсліваючы інтэрнацыянальны характар творчасці Купалы, сакратар праўлення Саю-

спазнанне і мастацкі паказ таго, што адбываецца ў свеце. Жыццё народа цікавіць паэта і ў вышэйшых праявах свайго духу і ў штодзённасці чалавечага існавання. Ён ставіць пытанні аб мінулым свайго народа і аб яго будучыні. «Дзе ж мой дом? дзе мой люд? дзе айчызна мая?» Народ са слаўным мінулым павінен мець слаўную будучыню — вось да якой высновы ён прыходзіць, вырастаючы ў вялікага нацыянальнага песняра — будзіцеля і прарока.

Млечны шлях, што нябесны дзядзінец

**Засцілае,
Я б зняў на зямлю
І масціў бы ім новы**

**Цераз родную ніву сваю.
Сонца ўзяўшы агністае**

**Што гарыць над бязмерам палёў,
Я на млечным тым шляху**

**Чалавека да шчасця бы вёў.
Геніяльныя паэты вызначаюць
ца ўсеабдымнасцю настрою і
думак. Да ліку іх належаў Купала.
Яго вуснамі літаратура —
такі быў загад часу! — раска-
зала свету аб існаванні белару-
саў як народа, у якім умацоўва-
лася пачуццё нацыянальнай са-
самасвядомасці. Ён шмат зрабіў
для абнаўлення сродкаў мастацкага
адлюстравання**

рэчаіснасці, для таго, каб паэзія стала мастацтвам, якое ідэальна адпавядала б патрэбам жыцця.

Рэвалюцыя 1905 года ўзняла на новы, значна больш высокі ўзровень мастацкай магчымасці беларускага слова, прадвызначыўшы з'яўленне і жанравае ўзбагачэнне прозы, публіцыстыкі, драматургіі, крытыкі.

У 1913 годзе беларускі музычна-драматычны гурток у Вільні ставіць камедыю Я. Купалы «Паўлінка», а ў 1917 годзе таварыства драмы і камедыі паставіла ў Мінску яго сацыяльна-філасофскую драму «Раскіданае гняздо». Лічыцца, што Купала ў сваёй творчасці амаль не выкарыстоўваў аўтабіяграфічных фактаў, аднак у аснове сюжэта «Раскіданага гнязда» ляжыць сямейнае паданне аб тым, як дзед паэта быў пазбаўлены памешчыкам зямлі і вымушаны быў пакінуць роднае гняздо. Гэта здарылася недзе ў сярэдзіне XIX стагоддзя, і аднавіць сваё права на зямлю Луцвічам так з таго часу і не ўдавалася. Толькі рэвалюцыйная барацьба, на думку Купалы, можа даць народку зямлю і вольную Бацькаўшчыну. Ён прагнуў лепшай долі для свайго народа і дачкаўся яе. Вялікі Кастрычнік даў яму магчымасць усім сэрцам адчуць рэальнасць тых гіста-

рычных даяглядаў, што адкрываліся перад родным краем. Яны ўвасобіліся для яго ў вобразе ўзыходу «сонца залатога». Хвіліна незвычайная, урачыстая — яна прысутнічае ў вершы «Час!», які ён напісаў у 1918 годзе, жывучы ў Смаленску. Пазней гэты твор увайшоў у зборнік «Спадчына» (1928).

Абвяшчэнне ў 1919 годзе Беларускай дзяржаўнасці дало магутны штуршок развіццю беларускай нацыянальнай культуры і літаратуры. У 1920 годзе быў адкрыты Беларускі дзяржаўны тэатр, на сцэне якога ўжо тады ішла купалаўская «Паўлінка».

У 1922 годзе быў створаны (з удзелам Купалы) Інстытут беларускай культуры, які пазней вырас у Акадэмію навук рэспублікі, пачаў выдаваць часопіс «Польмя», адчыніўся універсітэт. Зававала літаратурнае жыццё.

Ролю Купалы ў фарміраванні беларускай савецкай паэзіі, яе асноватворных мастацка-стылёвых напрамкаў немагчыма перабольшыць. Глыбокі след ён пакінуў у літаратурным працэсе 20-х гадоў.

Купалаўская паэзія 20-х гадоў мае нямала агульных рыс з паэзіяй маладнякоўцаў. Купала натхняўся радасцю новых дзён. Ён, а разам з ім іншыя

старэйшыя пісьменнікі выходзілі ў творчы авангард беларускай савецкай літаратуры.

20-я гады — асабліва значны і плённы перыяд у творчасці Я. Купалы. Яго зборнік «Безназоўнае» (1925) стаў вялікай падзеяй у творчай біяграфіі паэта і ў літаратурным жыцці рэспублікі. «Права і закон» беларускага народа, светлая доля маладой рэспублікі, якая атрымала ў выніку кастрычніцкіх баёў дзяржаўную самастойнасць, — тэма і пафас лірычнай паэмы Я. Купалы «Безназоўнае» (1924), аднаго з найбольш таленавітых твораў беларускай паэзіі.

Каму не вядомы радкі:

**Беларусь на куце
У хаце сваёй села,
Чарка мёду ў руж,
Пазірае смела...**

Паэма «Безназоўнае» — пэтычнае сцвярджэнне дзяржаўнасці беларускага народа, яго новага гістарычнага лёсу.

У 1925 годзе беларускі савецкі ўрад прысвоіў Янку Купалу ганаровае званне народнага паэта Беларусі. Усхваляваны песняр адказаў вершам «За ўсё...».

Купала, — мастак вялікай грамадзянскай чуйнасці, не мог не бачыць, як у лепшы бок мяняецца аблічча роднага краю. На пачатку 20-х гадоў ён

напісаў цудоўны верш «А зя-зюлька кукавала...». У ім гаворка пра нялёгі лёс беларуса ў старыя часы. Мінулі гады — і па-іншаму склаўся лёс беларускага чалавека. Пра гэта расказваецца ў вершы «Алеся», напісаным у 1935 годзе.

Планы паэта парушыла вайна. Янка Купала вымушан быў пакінуць Беларусь. Палымяны патрыёт, ён аддае ўсе свае сілы і талент справе змагання з ворагам.

На Беларускай зямлі, дзе шугала полымя партызанскай барацьбы, вершы паэта завучваліся напам'яць, друкаваліся ў шматлікіх падпольных газетах і лістоўках.

Слова паэта набліжала перамогу.

Паэт заўсёды заставаўся разам са сваім народам. І сёння ён — з намі. Адышла ў нябыт дарэвалюцыйная Беларусь, карэнным чынам змянілася жыццё беларуса за гады Савецкай улады, яскравыя карціны якога намалюваў паэт у сваіх творах. Але ў яго мастацкай спадчыне ёсць шмат таго, што не адышло ў мінулае, што належыць будучыні, нам і нашым нашчадкам: любоў да Радзімы, чалавечнасць, радасць жыцця і працы, парыванне ў будучыню.

Уладзімір ГНІЛАМЕДАУ.

за пісьменнікаў СССР Ю. Сураўцаў сказаў, што Купала — выдатны ўзор паэта, які ўзняўся да вышэйшых пралетарскага інтэрнацыяналізму і ні на міг не траціў самай жывой сувязі з нацыянальным вобразным мысленнем і светаадчуваннем свайго народа, яго традыцыямі.

Добра памятаюць Купалу ленынградцы і Ленінград, дзе прайшоў адзін з важнейшых этапаў яго творчага і грамадзянскага станаўлення.

На Украіне ніколі не забудуць, што глыбіня і наватарская сутнасць мастацкіх і літаратурнаўчых твораў Янкі Купалы аб Украіне былі такімі значнымі, што ў 1929 годзе ён быў выбраны акадэмікам украінскай Акадэміі навук.

Паэтычным і па-сыноўску цёплым было выступленне літоўскага паэта П. Бражэнаса, які сказаў: «Многанацыяльны атрад савецкіх пісьменнікаў усклаў сёння жывыя кветкі да падножжа помніка Янку Купалу. І ў гэты імгненне падумалася, што творчасць паэта — гэта вянок вечных кветак, ускладзеных удзячным сынам на алтар роднай беларускай зямлі, свайго гераічнага народа і яго гісторыі».

Усхваляванымі, шчырымі былі выступленні нашых гасцей з Польскай Народнай Рэспублікі паэта Ю. Озгі-Міхальскага і балгарскага паэта і перакладчыка Найдана Вылчава, які перадаў ад сваіх суайчыннікаў пачуцці любові і захоплення паэзіяй Янкі Купалы. Яго песні, сказаў Н. Вылчаў, заўсёды будуць гукаць у сэрцах балгар, таму што з іх струменіцца магутная духоўная энергія і святло гуманізму.

Спадчына Янкі Купалы — глыбокая, мудрая, невычэрпная. Яшчэ далёка не ўсё зведана і вывучана ў ёй. Рабочы і калгаснік, студэнт і воін, вядомы вучоны і выдатны паэт... Кожны, хто любіць паэзію вялікага песняра, знаходзіць у ёй штосці сваё, нібы напісанае толькі для яго, яна хвалюе.

У заключэнне ўрачыстага сходу старшыня рэспубліканскага юбілейнага аргкамітэта, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Сняжкова выказала сардэчную ўдзячнасць усім, хто цёпла і шчыра гаварыў пра народнага песняра Беларусі, падзякавала выдавецтвам, рэдакцыям, якія прапагандавалі купалаўскую спадчыну і шырока адзначылі юбілей класіка беларускай літаратуры.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

У мінскай кнігарні «Светач» наладжана кніжная выстаўка, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы. На ёй прадстаўлены больш за 500 кніг паэта на розных мовах, манаграфіі, даследаванні пра творчасць песняра. Тут, побач з выданнямі апошніх гадоў, экспануюцца яго дарэвалюцыйныя кнігі і публікацыі. У прыватнасці, газета «Наша ніва», якую Я. Купала ў свой час рэдагаваў.

Адна з навінак — кніга лірыкі Янкі Купалы, што выйшла ў выдавецтве «Юнацтва». Яе бачыце на здымку. А на другім здымку — зала выстаўкі.

ЖУЮЦЬ ШЧАСЛІВЫ ЛЁС ПАЛЭШУКІ

НАД РАКОЙ АРЭСАЙ

ЗАМЕСТ УСТУПУ

Нехта там, на рыштаваннях, закрываць:

— Браткі, а к нам папаўненне. Дзе старшыня? Старшыня-я-я!

Невялікая група людзей у цывільным выходзіла з ляска. Ажыўлена размаўляючы і аглядаючыся па баках, набліжалася якраз да барака, дзе ў гэты час кіпела дружняя работа.

Эмануіл Модзін, старшыня першай у рэспубліцы камуны, арганізаванай на Мар'інскіх балотах, закатаўшы рукавы, майстраваў на зрубце. Ён быццам бы нічога не чуў. Аб папаўненні не дамаўляліся, ганцоў з суседніх вёсак не чакалі... І раптам — на табе, ідуць! Ды яшчэ ў час разводдзя!

Фёдар Коўрык, дык той першым сарваў з галавы картуз і не сцяраў:

— Мы тут, да нас! Да нас... Ура-а-а гасцям!

І дружнае «ўра» грывіць над іх вачыма ды непраходнымі балотамі.

Людзі ў цывільным на нейкае імгненне разгубіліся ад такой сустрэчы. Але тут жа нехта з іх зычным голасам выгукнуў:

— Ура-а-а камунарам!

А праз мінуту камунар-мар'інцы, як на падбор росля і загаралыя, абступілі неведомых і пачалі распытваць, хто яны і адкуль, як апынуліся сярод балот.

— Дык гэты ж нашы бела-

рускія пісьменнікі, — знайшоўся раптам праваднік-палешук гадоў гэтак пад шэсцьдзесят. Ці ж я не праўду кажу? Во, і Янка Купала...

Камунары папрыціхлі, здалося, разгубіліся. Яны былі знаёмы з творчасцю Купалы. А літаральна днямі па радыё перадавалі «Бандароўну». І раптам такі цуд — Купала. Ды дзе? На Мар'інскіх балотах.

Што ж прывяло сюды народнага песняра? І ці доўга гасцяваць будзе?

Эмануіл Модзін адразу пачаў гасцей да стала запрашаць.

— З дарогі, мусіць. А ў нас бульбачка, свая свежанічка, рыбкай пачастуем...

— Як? — схамянуўся Янка Купала — І адкуль?

— А тут рэчка ёсць, Арэса, — падказаў хтось з камунараў.

— Вось яно што, Арэса-а-а, — задуменна, бы на распеў прагаварыў Купала. — Дык гэта ж добра, знамянальна... Бо...

На рэчцы на Арэсе

Сталася прыгода:

Ідзе наступ на балота

З поўначы, з усходу...

— Ай як складна, ды як трапна, — загулі наперабой камунары...

А Купала зноў:

А на рэчцы на Арэсе

Тэмы узяты шпаркі:

Камунары, камунаркі

Глядзяць гаспадаркі.

— Качай Купалу, — вы-

крыкнуў нехта з натоўпу... — Купалу ўра-а-а...

КАМУНА

А вечарам быў сход. Прыйшлі і сяляне з навакольных вёсак. Вестка аб тым, што ў творчую камандзіроўку на Мар'інскія балоты прыехалі беларускія пісьменнікі, выклікала незвычайную цікавасць у палешукоў. Яшчэ бі! У гасцяў у камунараў — сам Купала...

Першым выступаў Эмануіл Модзін, былы рабочы лесапільнага завода з Мазыра, старшыня камуны. Гаварыў палка, пераканаўна:

— Сярод балот, на пагорку, і пасяліліся. Мы былі першымі! Невялікая група адважных людзей — дэмабілізаваных чырвонаармейцаў 1-й Самарскай і 2-й Беларускай дывізіі Беларускай ваеннай акругі пачалі арганізоўваць новую калектыўную гаспадарку, назваўшы яе камунай. Жылі ў палатках, абграваліся ля вогнішчаў. Не хапала рабочых рук, цяглавай сілы, прадуктаў, але мы верылі, што абавязкова выдзіжым...

Вось аб гэтым трэба напісаць... Мы будавалі пасёлак і пракладвалі дарогі, асушалі балоты і расцілі хлеб. Нам было цяжка, але мы не здаваліся.

Купала слухаў Модзіна, і, здавалася, у гэты міг нараджалася паэма.

**Рыць людзі топкі торф
У вадзе па пахі,
А ў жылах бурліць кроў, —
Багна ім не ў страхі!**

**Раскаваў балота з пут,
З дрыгвы непраходнай
Герайчы вольны люд
Працаю свабоднай.**

А потым выступаў Купала. Камунары слухалі яго ўважліва, з цікавасцю. Кожнае слова песняра — зварот да мар'інцаў: працаваць дружна, шчыра і старанна. Бо толькі працы вольнай, без прыгнёту было пад сілу ператварыць балотны край у квітнеючую зямлю-сад.

Дзеля ж гэтага і нарадзілася камуна!

Першыя сустрэчы з камунарамі ўразілі Купала. Ён бачыў людзей моцных духам, апантаных ідэяй пакарыць дрыгву, якая павінна служыць чалавеку і аддаваць яму свае багаці. Пясняр быў гатовы ў вершах увякавечыць энтузіязм першапраходцаў, які панавалі у глыбіні Палесся, над ракой Арэсай.

...Паэт не ведаў стомы. То ён бываў там, дзе будавалі грэблы, сьпалі дарогу, то разам з камунарамі прарэджаў лес, хадзіў па асушаных тарфяніках... А нека зазіраў у майстэрню. У галоўным корпусе і пад паветкамі рамонтнікі рыхтавалі да выхаду ў поле трактары, сеякі, плугі...

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Хроніка юбілею

У Цэнтральным ДOME літаратараў імя А. Фадзеева ў Маскве адкрылася вялікая фотавыстаўка, прысвечаная юбілею Я. Купалы. Дзесяткі здымкаў расказваюць аб жыцці, творчасці, грамадскай дзейнасці песняра.

Вось дом у Вязынцы, з парога — від у пакойчык, дзе нарадзіўся Купала. З цікавасцю ўглядаемся ў светлы, адкрыты твар хлопчыка — гэта Ясь Луцэвіч у шасцігадовым узросце.

Прадстаўлены на выстаўцы таксама здымкі яго маці, бацькі. Тут жа — некалькі фатаграфій паэта з партрэтаў, напісаных мастакамі М. Савіцікім, З. Паўлюскім, Х. Ліўшыцам.

Фотадакументы расказваюць аб шматгранных літаратурных, грамадскіх сувязях Купалы.

У экспазіцыі ёсць таксама партызанскія газеты, у якіх друкаваліся творы паэта.

У бібліятэцы імя Янкі Купалы горада Харкава дзейнічае выстаўка, прысвечаная жыццю і творчым шляхам народнага песняра Беларусі. Яна складаецца з раздзелаў «Я. Купала — пясняр дум народных», «Песня вольнага чалавека», «Я. Купала і мастацтва». На выстаўцы прадстаўлена шмат твораў паэта, ёсць турыцкая схема «На радзіму Янкі Купалы».

Да 100-годдзя з дня нараджэння песняра бібліятэка падрыхтавала спецыяльны фотаальбом.

Рускі пісьменнік Эдуард Скобелеў да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы напісаў драму «Купала ў Печышчах. Год 1942-і», у якой звяртаецца да падзей, звязаных з жыццём народнага песняра ў эвакуацыі ў час Вялікай Айчыннай вайны. Твор гэты прапануе ўвазе чытачоў у сваім чарговым, сёмым нумары часопіс «Беларусь». Пераклаў драму на беларускую мову Вялянцін Лукша.

Брэсцкае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі і Брэсцкі педагогічны інстытут імя А. Пушкіна правялі навукова-літаратурную канферэнцыю. З дакладам «Грамадзянская і эстэтычная праграма Я. Купалы» выступіў дацэнт, загадчык кафедры беларускай літаратуры, сакратар абласнога аддзялення СП БССР У. Калеснік.

У Прылуцкай сярэдняй школе Мінскага раёна прайшоў тыдзень беларускай літаратуры, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы. Была падрыхтавана выстаўка матэрыялаў пра творчасць народнага песняра, пра мясціны, звязаныя з яго імем. Вучні аформілі альбом, дзе збіраюцца матэрыялы, якія друкуюцца ў сувязі з юбілеем.

Адбыўся ў школе і літаратурны вечар, які вёў пісьменнік Вячаслаў Рагойша. Ён расказаў аб працы над сваёй кнігай «Напісана рукою Купалы». Вершы, прысвечаныя песняру, прачытала паэтэса Любоў Тарасюк.

УРАЧЫСТАСЦІ Ў ЛЯЎКАХ З НАГОДЫ СВЯТА

НА ПАКЛОН ДА ПАЭТА

Дарагі дзядзька Купала, шагоўны Паэт, натхненне маё і горадасць, боль і радасць! Сёння твой дзень. І ўсе мае думкі — пра цябе. Пра веліч тваю і пра зямлю нашу, якую ўславіў ты на сает цэлы. Нізкі паклон табе і любоў нашчадкаў.

Едзем да цябе, Іван Дамінікавіч, у госці. Туды, дзе ўздымаюцца ў неба «сосны выносныя, гордыя сосны», дзе павольна нясе свае воды раздольны Дняпро — у непаўторна прыгожы куток Беларусі непадалёку ад Оршы — Ляўкі.

Гэтыя чужоўныя мясціны Янка Купала наведаў упершыню вясной 1935 года, калі з групай пісьменнікаў прыехаў на сустрэчу з калгаснікамі. Ubачыў гэтую прыгажосць, людзей шчырых, простых і працавітых, жыццё, пра якое толькі марыў у юначыя гады, і ўжо не змог паехаць адсюль.

...Паэт і Дняпро
Абодва блакітнавокія,
Як лёсы два — спарышы,
Абодва душы шырокай, —
трапна заўважыў Казімір Камейша, — сустрэліся нарэшце. Купала, улюбёны ў Ляўкі, пасяляецца на лета ў мясцова-

га ляснічага Шыманскага (дом, дзе жыве Шыманскі — будынак былой канторы Копыскага лясніцтва — цяпер з'яўляецца філіялам Літаратурнага музея Янкі Купалы), пакуль побач, згодна з пастановай беларускага савецкага ўрада, будуюцца дача для народнага пісьменніка.

Духмяныя драўляныя лесвічкі, нефарбаваная падлога, вялікая веранда, мэбля — усё да дробязей цяпер адноўлена, бо дача Купалы згарэла ў палымі Вялікай Айчыннай вайны. Тут адбываліся сустрэчы паэта з мясцовымі жыхарамі — калгаснікамі, школьнікамі, з сябрамі-пісьменнікамі. Дзверы Купалавага дома заўсёды былі гасцінна расчынены для людзей.

Штогод з ранняй вясны і да позняй восені жыве Купала ў Ляўках, пільна прыглядаўся да новага жыцця, да ўзаемаадносін людзей. Хадзіў на калгасныя сходы, гутарыў з трактарыстамі, наведваў сельскагаспадарчыя фермы, мясцовыя вечарынікі, святы. Жыве ў самай гушчыні народа, добра разумеючы і яго імкненні, і настроі, і патрэбы. Толькі за адно лета ён напісаў тут больш чым

дзесяць чужоўных вершаў пра сучаснікаў, пра новае жыццё, што прыйшло на зямлю беларускай — «Алеся», «Лён», «Сонцу», «Дарогі», «Вечарынка», «Сыны», «Госці», «Песня трактарыстыкі», «Хлопчык і лётчык», «Сосны», «Дзве дзяўчынкі», «Як у госці сын прыехаў...» Усе яны складаюць ляўкоўскі цыкл, якому ўласціва незвычайная глыбіня, праўдзівасць, сапраўдная народнасць. Ляўкоўскі перыяд жыцця Купалы часта параўноўваюць з болдзінскай восенню Пушкіна.

Творы Купалы падабаліся вяскоўцам, яны ведалі іх на памяць, спявалі пад гармонік. М. Горкі вельмі высока ацаніў верш «Лён». «Хлопчык і лётчык» ведала не адно пакаленне дзяцей, захапляліся вершам першы ў свеце касманаўт Ю. Гагарын, нашы землякі, касманаўты П. Клімук і У. Кавалёнак.

Дарэчы, ляўкоўскі цыкл стаў з'явай не толькі беларускай, але і ўсёй савецкай паэзіі.

...Уяўляю, як хораша тут пісалася Купалу. Выйдзе на берагавую кручу, зарослую арэш-

нікам і папарацю, гляне навокал: раскінуліся палаткі і лугі; сінь нябёс; бор звініць птушынёй галасамі; буслы селянца побач. Ды й людзі жывуць няблага, па-чалавечы. У самага крылы вырастаюць.

Спеўнаю птушкай слова
Само заляцела ў радкі.
І верш падпісаны новы
Разам з паэтам Ляўкі.
Адно толькі слаўнае лета,
А слава ўзышла на вякі.
...Пад вечнаю славай паэта
Ёсць подпіс кароткі — Ляўкі!

Ляўкі. Мільня ляўкоўскія сцэжкі... Так даўно хацелася тут пабываць, убачыць мясціны, апетыя Купалам, лепш зразумець паэта, вытокі любові простых людзей да свайго песняра. Адночы даваўся пацучы: «Купала выдумаў Беларусь. Яна ж звычайная. Балоты ды лес. Лес ды балоты». І так крыўдна стала, што не зразу меў той чалавек вялікай купалаўскай любові да сваёй зямлі, таго, як паэтызуе ён прыроду, жыццё і побыт сваіх землякоў, іх стваральную працу, паказваючы людзей высокай годнасці і мужнасці.

НАД РАКОЙ АРЭСАЙ

(Заканчэнне.)

Пачатак на 2-ой стар.

— Вось дык багацце, вось дык сіла! — загаварыў здзіўлены Купала. — Не думаў, не чакаў. Малайцы! З такой тэхнічай хоць к чорту ў балота. А яшчэ скажу я вам, браткі-камунары, што партыя і ўрад нашы — гарой за сялянства. Не пакрыўдзіць мужыка! Вунь колькі механізмаў усялякіх маеце, а праз год-другі іх яшчэ больш будзе. І што нам тады гэтыя балоты!

Тыя некалькі дзён творчай камандзіроўкі падарылі песняру дзесяткі сустрэч, у час якіх ён стараўся як мага больш расказаць палешукам пра Мінск, пра Беларусь, пра новае савецкае жыццё. Казаў, што міне час, і на палескіх землях завітуюць сады, сцяноў стане збажына. Ну а пісьменнікі? Яны складуць аб камунарах песні, вершы і паэмы...

З невыказным смуткам пакідаў пясняр камуну, якая стала яму блізкай, дзе ўвачавідкі пераканаўся, наколькі важнай справай займаўся гэтыя працавітыя людзі, штурмуючы непраходныя Мар'інскія балоты. Камунары здолелі за адносна кароткі тэрмін не толькі адваяваць у дрыгвы землі, прыдатныя для сельскай гаспадаркі, але і пераўтварылі невялічкае паселішча ў сапраўдны гарадок са шматква-

тэрнымі і індывідуальнымі дамамі. А ў гарадку тым быў і клуб з бібліятэкай, школа, яслі-сад, сталовая, медпункт, шавецкая майстэрня, лазня. У кожным доме — электрычнае святло, гаворыць радыё!

І гэта ў глухмані, на Мар'інскіх балотах! Камунары палюбілі Янку Купалу. Ён быў для іх не толькі народным песняром, але і чалавекам, які ўсім сэрцам успрыняў камуну, ацаніў энтузіязм і гераізм яе арганізатараў — першапраходцаў. Паэма «Над ракой Арэсай», якая ўпершыню была надрукавана ў газеце «Звязда» за 29 і 30 чэрвеня 1933 года, стала своеасаблівым гімнам камунарам, прызнаннем іх заслуг у асваенні Мар'інскіх балот, у пераўтварэнні беларускага Палесся.

ЗАМЕСТ ЗАКЛЮЧЭННЯ

Два дні як з ядра ліў дождж. І гэта ў чэрвені! Здавалася, так будзе вечно. Халодны вецер — няма ратунку. А да Камуны з Любані кіламетраў дваццаць з гакам.

— Э, ды што цяпер нам непагадзь, — сусцшылі ў райкоме партыі. — На легкавой машыне мінут трыццаць ходу. Асфальт...

І мы паехалі.

Мой спадарожнік, райкомаўскі работнік, шчыры і гаманкі чалавек, расказвае:

— Вось тут, за горадам,

рос некалі дрымучы лес. А за тым выступам пачыналіся балоты. Секане летам дождж або зімой завірушыць — не выбрацца. Цяпер жа... На асушаных тарфяніках пшаніцу сеем, садзім бульбу, травы косім... Небывалы ўраджай збіраем. За пасляваенныя гады на былой дрыгве цэлыя пасёлкі выраслі, і ўсе з навакольным светам дарогамі асфальтаванымі ды сыпанымі звязаны...

А вось і паваротка на Камуну — шырокі і прамы гасцінец. Едзеш, і дух пераймае. Няўжо гэта той шлях, на якому некалі ішоў Купала да камунараў? Не верыцца. І ўсё ж гэта так, бо іншы дарог сюды, на Мар'інскія балоты, не было. А значыць і вершаліны хвой, і вунь тыя амаль у два абхваты дубы помняць песняра? А камунары?

Колькі ж гэта іх цяпер у жывых засталася?

Мой спадарожнік расказаў, што перад вайной гераічная праца камунараў была адзначана высокай урадавай узнагародай, калгас імя Беларускай ваеннай акругі (у пачатку трыццаціх гадоў камуна была пераўтворана ў калгас) адным з першых у краіне быў удастоены ордэна Леніна — за выключна высокую дасягненні ў развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці...

— Калі б не гэта спусташальная вайна...

Вялікі матэрыяльны ўрон нанесла яна калгасу, больш пяцідзесяці мільёнаў рублёў. Жылыя дамы, культурна-бытавы і гаспадарчыя пабудовы былі знішчаны. Многія з камунараў загінулі на фронтах Вялікай Айчыннай, у партызанскіх атрадах і падполлі.

Усё даводзілася пачынаць спачатку.

...Вёска Камуна — цэнтральная сядзіба сённяшняга калгаса імя БВА. Даўно залечаны раны вайны, узняліся з руін жылыя дамы і культурна-бытавыя пабудовы, фермы, гнезда долу збажына... Бы і не было гадоў ліхалецця.

Адзін з нашчадкаў камунараў, трыццацітрохгадовы старшыня калгаса Анатоль Вялічка, не без гонару расказвае аб сённяшнім і заўтрашнім дні Камуны, аб яе людзях, такіх жа працавітых і самавітых, якімі былі і першапраходцы Мар'інскіх балот.

Камунары!
— Тых першых, — прыгадвае Дзмітрый Каленчанка, — цяпер на пальцах пералічыць можна... Анята Барысенка, Станкевіч Маня, я наш першы старшыня Эмануіл Модзін... Але якія кар'ерні пущаныя вась у гэту зямлю. Нас мала, ды мы жывём у сынах нашых, унуках, праўнуках. Мы — учарашні, яны ж сённяшні і заўтрашні дзень Камуны, працяг нашых слаўных пачыненняў. Як гэта ісаў наш Янка Купала? Ага, вась помню:

І камуна гэта,
І гэты саўгас
Будуць з лета ў лета
Расці ў добры час.

Наш Купала... Помняць камунары песняра, добрым словам услаўляюць імя яго. Не забыты тыя сцэжкі, на якіх ён хадзіў, цвітуць на Мар'інскіх балотах сады, стаць сцяноў збажына — гэтыя вечныя вартавыя памяці Купалавай!

Яраслаў СІДОРЫН.

Хроніка юбілею

Кнігі Янкі Купалы выходзілі ў Беларусі 116 разоў агульным тыражом 1 мільён 672 тысячы экзэмпляраў. У братніх рэспубліках Савецкага Саюза Купала выдаваўся 74 разы на 16 мовах народаў СССР тыражом 3 мільёны 717 тысяч экзэмпляраў.

У маскоўскім выдавецтве «Художественная литература» выйшаў першы том трохтомнага Збору твораў Янкі Купалы.

Мінскае выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпусціла аднатомнік выбраных твораў паэта на рускай мове.

Славуты верш Я. Купалы «А хто там ідзе!» перакладзены на 81 мову народаў свету. Кнігу, складзеную з гэтых перакладаў, падрыхтавала выдавецтва «Мастацкая літаратура». Хутка з'явіцца на паліцах кнігарань зборнік «Янка Купала ва ўспамінах сучаснікаў».

У многіх цэнтральных выдавецтвах да юбілею паэта выходзяць спецыяльныя выданні: у «Детскай літаратуре» — вершы Янкі Купалы для дзяцей, у «Молодой гвардыі» — кніга А. Лойкі «Як агонь, як вада», у «Советском писателе» — манаграфія І. Навуменкі пра Янку Купалу і Якуба Коласа.

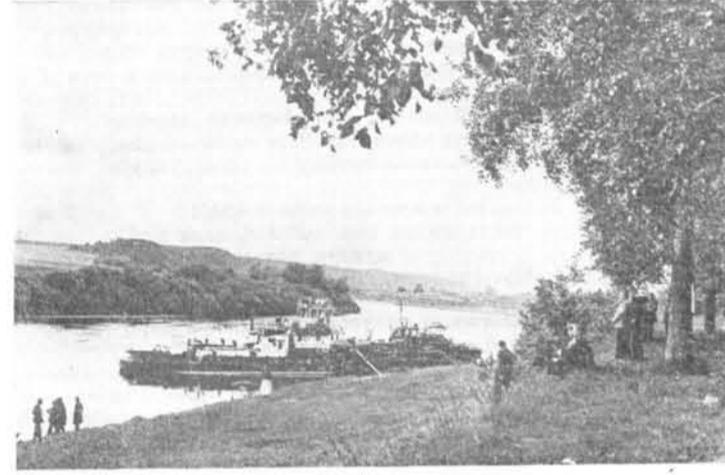
Чытачы пазнаёміліся таксама з маляўніча аформленымі буклетаўмі, альбомамі: «Літаратурны музей Янкі Купалы», «Купалаўскі мемарыяльны запаведнік Вязынка», «Ляўкі», «Шляхамі Янкі Купалы».

Беларускае тэлебачанне паказала поўнаметражны дакументальны тэлефільм «Паклон мой народу за песні». Пастаноўшчыкі карціны імкнуліся адлюстраваць у ёй непарушную сувязь купалаўскай творчасці і духоўнага свету нашага сучасніка. Свой погляд на асобу Я. Купалы і яго паэзію выказваюць у фільме самыя розныя людзі — паэты М. Дудзін, М. Танк, К. Куліеў, Д. Кугульцінаў, пісьменнік Я. Брыль, лётчык - касманаўт СССР У. Кавалёнак, скульптар А. Анікейчык, кампазітар-этнограф Г. Цітовіч, кіраўнік вакальна-інструментальнага ансамбля «Песняры» У. Мулявін, краязнаўца В. Ляшковіч, калгаснік А. Шыркі.

У фільме нямала кадраў, знятых у месцах, якія звязаны з жыццём і дзейнасцю Я. Купалы, шырока прадстаўлена яго паэтычная спадчына.

Над фільмам працавала творчая група Беларускага тэлебачання ў складзе сцэнарыста Г. Коласа, рэжысёра І. Калоўскага, аператара Л. Слобіна.

Вядучыя выдавецтвы Масквы і саюзных рэспублік выпусцілі да слаўнага юбілею дзесяткі кніг і альбомаў. Многія з іх перакладзены на замежныя мовы. Усе яны прадстаўлены на выстаўках, якія адкрываюцца ў ЧССР, НРБ, ПНР, ГДР, Манголіі, Венгрыі, Румыніі, Югаславіі, на Кубе, у Фінляндыі і іншых дзяржавах.

ваочы гэтым, відаць, свае асаблівыя адносіны да Паэта, які здолеў зразумець кожнага з іх паасобку і ўсіх разам беларусаў, выказаць думкі, імкненні і пачуцці цэлай нацыі.

У вялікім свяце паэзіі, што адбылося пасля адкрыцця помніка, прынялі ўдзел баларускія паэты і пісьменнікі Я. Брыль, Р. Барадулін, В. Зуёнак, Я. Сіпакоў, Л. Гаўрылін, М. Гамолка, госці з братніх рэспублік, перакладчыкі твораў Купалы І. Драч, Р. Лубкіўскі, А. Пухачеў, старшыня калгаса імя Я. Купалы на Аршаншчыне У. Вялічка. А потым на сцэну выйшлі ўдзельнікі мастацкай

самадзейнасці. Ваколіцы Ляўкоў дапазна поўніліся песнямі і музыкай. Па Дняпры на катэдрах каталіся хлопцы і дзяўчаты. Усюды, у кожнай хаце, было свята.

ТАЦЦАНА АНТОНАВА.
НА ЗДЫМКАХ: прадстаўнікі калгаса імя Янкі Купалы Аршанскага раёна хлебам-соллю сустракаюць дэлегацыю пісьменнікаў Беларусі і братніх рэспублік; на свяце купалаўскай паэзіі ў Ляўках; адноўленая дача Я. Купалы; у філіяле Літаратурнага музея Я. Купалы ў Ляўках; на Дняпры — святочнае гулянье.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

У чэрвені 1935 года тут, у Ляўках, можа раніцай, а можа, убачыўшы зорнае неба, 53-гадовы паэт напіша:

**Маё мне сонца правадыр...
 За ім ляцеў бы я ў прастор,
 Туды—у высь, у стратасферу,
 Пабыць гасцём у ясных зор,
 Жыццё планетнае праверыць...**

Вось куды імкнулася думка і Душа Купалы, калі хадзіў ён ляўкоўскімі сцежкамі.

Сёння, у дзень нараджэння Песняра, у Ляўках столькі людзей! З усіх навакольных вёсак, з усёй Беларусі, з Расіі, Украіны, з Грузіі і Літвы. Яны сабраліся тут, каб ушанаваць амяццэ вялікага Паэта.

У гонар свята тут адбылася ўрачыстая падзея — адкрыццё помніка Янку Купалу. Людскі патак бясконы. І вось нарэшце злятае лёгкае пакрывава. Задуменны сядзіць на лаўцы пад дубком, што непадалёк ад дачы, немалады ўжо Купала. Глыбокія маршчыны пралеглі на твары. Роздум. Усяго зведаў у жыцці. А ці ўсё зрабіў для свайго народа?—ці не пра гэта думае паэт? А можа, ён даведаўся, што фашысцкая Германія напала на Савецкую краіну і Беларусь ужо топча варожы бот? І нібы застыў у роспачы, адчуваючы, колькі го-ра і пакут прынясе яго Радзіме вайна.

Адсюль, з Ляўкоў, ён пойдзе, каб больш ужо не вярнуцца дамоў.

Ад помніка, як ад любімага дзіцяці, амаль не адыходзіць скульптар, народны мастак БССР Анатоль Анікейчык. Ён вельмі хвалюецца, чакаючы людскога прысуду. Бо тут жа ляўкоўскія, копыскія жыхары— з кім неаднойчы сустракаўся Купала.

Дзеці спялялі з папараці вялізны вянок і паклалі яго ля ног паэта. Рамонкі і валожкі — кветкі роднай зямлі — прынеслі сюды старыя калгаснікі.

— Ён любіў гэтыя кветкі, — кажуць яны.

Вось ідзе такі старэнькі дзядок, ледзь тупае. Падышоў, моўчкі пастаяў... Мусіць, апошні раз у такі далёкі шлях выбраўся—развітацца з Купалам.

Давялося пагутарыць з адной мясцовай жыхаркай — Наталляй Лоўчай. Былая дзярка, цяпер пенсіянерка, яна добра памятае Янку Купалу. Муж яе Іван працаваў у Ляўках кавалём. Неаднойчы Іван Дамінікавіч запрашаў майстра да сябе, каб зрабіў сее-тое з прылад. Іван Лоўчы заўсёды расказваў жонцы, які вельмі, добры і просты гаспадар дачы, якога, дарэчы, любілі і паважалі ўсе местачковыя.

«Наш Янка», — так ласкава зваюць тут Купалу, падкрэслі-

СВЕДЧАЦЬ ДАКУМЕНТЫ

З МЭТАЙ ПАЛЯПШЭННЯ ўМОЎ

Янка Купала быў песняром роднага народа ад свайго першага да апошняга радка. Усё свядомае жыццё паэта цесна звязана з жыццём тых людзей, з якімі дзяліў ён нягоды і радасці, каго любіў шчырай, бязмежнай любоўю, захапляючыся іх мудрасцю, дабрывёю, працавітасцю, мужнасцю і гераізмам, для каго ён жыў і тварыў.

Янка Купала любіў і шанаваў свой народ, які заўсёды адказваў яму той жа любоўю і пашанай, клапоцячыся, дбаючы аб яго творчым росквіце, ствараючы ўсе неабходныя ўмовы для яго плённай працы.

У першыя, найбольш цяжкія паслярэвалюцыйныя гады, калі не хапала хлеба, паліва, электраэнергіі, адзення, абутку, нават тытуно, дзяржаўныя ўстановы маладой Савецкай рэспублікі, беларускі ўрад імкнуліся хоць чым-небудзь дапамагчы творчай інтэлігенцыі, аблегчыць умовы жыцця вучоных, пісьменнікаў, артыстаў, мастакоў. Захавалася шмат розных пастаноў, загадаў, рашэнняў, іншых дакументаў, сярод якіх і вось гэтыя, асабліва каштоўныя і па свайму зместу не зусім звычайныя.

Перада мною пісьмо Наркамата асветы рэспублікі ад 1 ліпеня 1921 года, у якім ён просіць Цэнтралесаюз адпусціць «вядомаму беларускаму пісьменніку Янку Купалу, знаходзячомуся цяпер у творчай камандзіроўцы ў Менскім павеце, 300 штук 1-га сорту папірос і 2 фунты табакі».

Праз сем дзён, 8 ліпеня 1921 года, Наркамат асветы звярнуўся ў гэтую ўстанову яшчэ з адной просьбай: выдаць Янку Купалу «шэдны новыя боты», звярнуўшы ўвагу на тое, што «Купала ў ботах вельмі нуждаецца».

Захавалася таксама пасведчанне «На прадмет льготнага карыстання электрычным асвятленнем», выдадзенае ў 1922 годзе Акадэмічным Цэнтрам Наркамасветбела «члену Інстытута беларускай культуры Луцэвічу Івану Дамінікавічу, пражываючаму па Захар'еўскай вуліцы ў доме № 135, кв. 1, карыстаючамуся электрычным асвятленнем па абанентнай кніжцы за № 2377, выдадзенай Мінскай гарадской водаправодна-электрычнай станцыяй у тым, што яму дазволена па льготнаму тарыфу карыстацца 3 (трыма) электрычнымі лямпачкамі па 25 свечэй кожная».

У нашы дні крышку дзіўна чытаць гэтыя радкі. Але ж такое было. Было ў жыцці Янкі Купалы, працоўных усёй рэспублікі, якае з галечы і нястачы выходзіла на прастор шчаслівай долі з песнямі свайго любімага паэта.

У чэрвені 1925 года працоўныя Савецкай Беларусі шырока і ўрачыста адзначылі 20-ю гадавіну літаратурнай дзейнасці Янкі Купалы. Пастановай урада рэспублікі Купалу было прысвоена званне народнага паэта Беларусі. Адначасова Савет Народных Камісараў БССР пастанавіў вызваліць Янку Купалу ад займаемых

пасады і прызначыць яму пажыццёвую персанальную пенсію. Гэта было зроблена з мэтай стварэння лепшых умоў для творчай працы народнага песняра.

Кіруючыся гэтым жа імкненнем, урад рэспублікі выдаў новую пастанову, у якой прадпісвалася адпаведным установам прыняць на ўтрыманне дом Янкі Купалы, «аслабніўшы яго ад пабочных жыхароў»; пабудаваць дачу на месцы, якое ён сам выбарэ; аўтамашыну, якую ён быў узнагароджаны, узяць на ўтрыманне ў гараж Саўнаркома.

Як вядома, месцам для свайго дачы Янка Купала выбраў вёску Ляўкі, што на Аршаншчыне, надзвычай маляўнічы куток беларускай зямлі.

НІБЫТА ў ЛЯДОВАЙ ВАННЕ

Янка Купала з дэлегацыяй савецкіх пісьменнікаў і на адпачынку-лячэнні тройчы быў у Чэхаславакіі. Вядома таксама, што розныя антысавецкія эмігранцкія групыкі звязвалі з гэтымі прыездамі нейкія «свае» планы, надзеі. Ды не атрымлівалася так, як ім хацелася.

Захавалася пісьмо, якое засведчыла першы прыезд Янкі Купалы, а разам з ім і Міхася Чарота ў Чэхаславакію, дзе ў той час вучыліся некаторыя юнакі і дзяўчаты з Беларусі. Пісьмо цытуецца з захаваннем усіх тагачасных норм і правіл граматыкі. Чытаем: «Саюз студэнтаў-грамадзян БССР у ЧСР, 18 снежня 1925 года, Прага. ...Другой, не менш важнай падзеяй гэта быў прыезд у Прагу беларускіх песняроў Міхася Чарота і Янкі Купалы. Усе заварушыліся, асабліва ж беларуская антысавецкая эміграцыя. Адбыўся літаратурны вечар, уладжаны савецкай Каленіяй, з учасцем Чарота і Купалы. Уступ быў вольны. Прышла амаль уся беларуская эміграцыя ўсіх палітычных напрамкаў. Спадзявалася, што пачуе ад прыехаўшых з Менску словы прымірэння. Але яна абманулася ў сваіх надзеях. Вуснамі Чарота і Купалы прамовіла работніцка-сялянская Беларусь, а не ідэалагі супольнага нацыянальнага фронту з эміграцыяю, як гэтага яна спадзявалася».

Пасля гэтага вечару эмігранты пачувалі сябе, як будта бы іх выкупалі ў лядовай ванне. Савецкая студэнцтва, будучы маральна падтрымана песнярмі, з захапленнем пайшло далей па яшчэ раней намечанаму шляху...

За саюз студэнтаў-грамадзян БССР у ЧСР
 Старшыня Прэзідыуму
 Міхась Каўцэвіч».

Якога раскайвання чакалі антысавецкія ад Купалы і Чарота, цяжка здагадацца. А вось тое, што яны сапраўды нібыта выкупаліся ў «лядовай ванне», — з пісьма відавочна добра бачна. Купала быў і застаўся песняром свайго народа!

Гелена ЧАРНЯЎСКАЯ,
 супрацоўніца Цэнтральнага дзяржаўнага
 архіва Кастрычніцкай рэвалюцыі
 і сацыялістычнага будаўніцтва БССР.

КУПАЛАВА СЛОВА

Тады, у канцы дваццатых гадоў, у школе, у якой я вучыўся чытаць, пісаць і, як казалі, рахаваць — задачка рашаць, бібліятэка «яшчэ толькі пачыналася», у ёй было мала кніжак. Бачу, як сёння: «прышлі новыя кніжкі»; на стала, перад класам, новенькія і чысценькія «На прасторах жыцця», «У краіне райскае птушкі»... Кніжкі (дзе, пяць...) прывозіў, а часцей — прыносіў з раённага мястэчка настаўнік Стась Бараноўскі. У той самы дзень або на другі ведалі ўсе вучні, і казалі, і паўтаралі: «Новыя кніжкі ў бібліятэцы!»

Настаўнік ставіў іх на прыбтай да сцяны ў яго пакой амаль пустой паліцы (ледзь не ўсе кніжкі — на руках у дзяцей), а на перапынку ці пасля заняткаў паказваў гэтыя новыя то «большым» — трэцяму і чацвёртаму класу, то «меншым» — другому і першаму. Паказваў кніжку, чытаў яе назву, паказваў, калі кніжка з партрэтамі, таго, хто напісаў; коротка расказваў пра аўтара, таксама коротка — пра што пішацца ў кніжцы.

Пабагацеўшы, бібліятэка перанеслася (гэта было наша, школьнае свята) у клас, у нефабрычную шафу, — яе зрабілі настаўнікавы рукі.

А яшчэ раней у нашай школе была «самая першая» бібліятэка — настаўнікавы, яго ўласныя кніжкі. Іх чыталі і вучні, і, хто ўмеў чытаць, бацькі. Некаторыя кніжкі, старэнькія, зношаныя, рассыпаныя, настаўнік раздаваў па лісточку, па два. Настаўнік укладаў гэтыя адзін ці два лісточкі ў «папку» з газеты або — у два лісткі са спісанага сшытка. Лісткі даваліся не любому вучню, а ці самым старанным, якія лепей вучыліся, ці тым, хто любіў завучваць вершы і добра дэкламаваў на занятках або на школьным вечары, ці тым, хто «ўмеў быць за артыстага», «ўмеў быць у спектаклі».

Што за лісткі? Чаму лісткі? З часам, калі ўжо быў у сталым веку, разгортваючы і беларускія і іншыя кніжкі ранейшых выданняў, я ўбачыў, зразумее, што ніхто кніжак не разразаў: часта і многа карыстаныя, надрукаваныя на крохкай, ломкай паперы, самі становіліся парудзелымі і рассыпанымі лісткамі ў акла-ках.

Я любіў дэкламаваць вершы. Купалавы і Багушэвічавы, Коласавы і Чаротавы... Часцей — Купалавы. Не раз думаў, вяртаючыся да маленства, чаму найболей завучваў Купала-вых. З часам прыходзіла і тлумачэнне (хоць і няпоўнае), чаму найпершы быў у мяне Янка Купала. Настаўнік любіў Купалу: настаўнік ведаў і чытаў Купалавы вершы, чытаў вельмі часта. Кораценька, бывала, скажа пра верш, пра час і — чытае! Чытае без кніжкі, без лістка.

Чытаў ён на занятках у калгасе, чытаў на бацькоўскіх сходах, на ўрачыстых вечарых. Неяк узяў я ў добрага чалавека, вялікага кніжніка Купалаву даўнюю кніжку, яшчэ пе-чярбургскую, 1913 года, — «Шляхам жыцця». Упершыню ўзяў «Шляхам жыцця» ў рукі. Разгарнуў — і дзіва! Абедзве адгорнутыя старонкі вельмі і вельмі знаёмыя, яны не толькі знаёмыя — я ведаю іх на памяць: нібы выразаныя з кніжкі лісткі, якраз такія, якія да-ваў мне з сабою дадому настаўнік і тады, калі ўжо наша бібліятэка багацела і прыкметна пабагацела. Такая самая, не вельмі белая і не-дарагая, папера. Той самы малюнак літар. Усё надта знаёмае. Бачанае і запамненае.

Глядзеў на дзве адгорнутыя старонкі «Шля-хам жыцця»... Багата сёння ў маёй бібліятэцы кніжак. І гэтак не хапае ў мяне кніжак!.. Няма нават той, якую па лістках чытаў, завучваў і шмат чаго завучыў назаўсёды. Няма яе, дара-гое, народжанае яшчэ ў імперскім самаўлад-ным пекле.

На маім стала і другая Купалава «Шляхам жыцця». Таксама дасюль не бачыў яе. Такса-ма грэх мой. Выйшла ў свет у 1923 годзе ў Вільні. Выйшла (параўнаў з пеярбургскаю) крышку дапоўненая, хоць паэт новых твораў не дадаваў.

І тут яно — водгулле, і тут ён — клопат рэ-валюцый: прагрэмела рэвалюцыя, страсянула стары свет, кніжка дапоўнілася радкамі, якія царскія цензары скрэслілі са старонак пеяр-бургскага выдання 1913 года.

Разгортваю «Шляхам жыцця» 1913 года. З першых двух слоў чытаецца па памяці — увесь Купалаў афарыстычны ра-док:

Кінь сваркі і звадкі, адной дзедзі маткі!

Такое дарагое простым працоўным людзям, такое патрэбнае простым людзям, дзеля якіх жыў паэт, за якіх змагаўся паэт. Бачу першыя словы — і загаварылі радкі. Гучна, як перад магутным людскім паходам. Загаварылі ўла-дарна:

Самое сонца ўзяць у рукі і, як з паходняй, з ім ісці, святлом ніштожыць нашы мукі, увесь плач роднае зямлі.

Папрасілі мяне, каб даў у друк большыя ці меншыя артыкул пра Купалу ці пра Купалаву мову, пра Купалава слова. Падумалася: ці не прыгадаць тых афарыстычных крылатых Купалавых радкоў і слоў, што са мною ўсё жыццё, з самага маленства, з вучобы ў Ста-ся Бараноўскага?

І загаварылі самі Купалавы радкі. Як не раз затрывожылі і неяк лёгка і высока паднялі мяне.

Не выпісваю гэтых радкоў, а запісваю. За-пісваю так, як памяцца яны з памяці (то бу-

дуць, мабыць, і крышку змененыя).

Яно — Купалава (ў сведамленне:)

Кожны народ сам сабе пан...

Не загіне край забраны, покі людзі жывы, — не загаснуць зоркі ў небе, покі неба будзе!

Аўтар марыць і спадзяецца:

Усю Беларусь... убачыць у ясным, як сонца, святле!

Купалава непахісная вера:

Жыў беларус — і будзе жыць!

Будзе долі панаванне на зямлі на нашай!

Яшчэ прыйдзе вясна, яшчэ прыйдзе!..

Не інакш:

Занімай, Беларусь, маладая мая, свой пачэсны пасад між славянамі!

Бо:

Лявоны ў нас не пазводзяцца!

Вера ў дзень заўтрашні сіла няведамай

думы гартуе ісці, не чакаць...

Хай злыдні над намі скрыгочуць зубамі —

любі сваю ніву, свой край і, колькі ёсць

сілы, да

самай магілы, ары, барануй, засявай!

Купалава абурэнне. Паэт кліча да неадклад-нага дзеяння за праўду, за волю Радзіме, бе-ларусу:

Устань ты, старонка, родная маці!

Наперад па шчасце! Хай злое ўсё

дрогне, вясна ўжо на свеце.

Паэт разумее, што «нараканнем не зможа ш бяды»:

Пахіньма напуста на лёс свой наракаць,

каб нас латомкі з часам не клялі...

Прыгадваецца пачутае пазней і запамненае:

Иди в огонь за честь Отчизны, за

убежденье, за народ!

Нічога не баіцца паэт, нават самой смерці, у святой барацьбе за Беларусь.

Рашучасць! Купала гатовы на ахвяраванне

самога сябе ў барацьбе за лепшую долю Бе-ларусі:

За лепшу долю роднага краю, за сваіх

браццяў

ў святой барацьбе, — гэтакай толькі

смерці жадаю,

памяткі гэткай чакаю сабе!

Ведае свет, што вялікіх дум цвет адно

толькі на злеме ўзрастае!

Пазней дапоўнілася веданне:

Умреш недаром: дело прочно,

Когда под ним струится кровью!

З Беларуссю. Заўсёды з Беларуссю! Ніякая

сіла не разлучыць паэта з Бацькаўшчынаю:

І няма на свеце

так вялікай меры, і няма

на свеце так каваных дзвераў, каб хоць

на часіну ў будні ці нядзелі Беларусь са

мною разлучыць пасмелі!

Паэтава роля і прызначэнне —

З цэлым народам гутарку весці, сэрца

мільёнаў падслухаць біцця!

Пясняр-паэт —

слуга слугі ўсякай, пясняр і цар усіх цароў.

Не бойся, паэт, не азірайся:

Памёр пясняр... а песня будзе жыць

і жыць!

Гартаю кніжку, бачу нямала яшчэ і яшчэ

запамненых даўно і назаўсёды

Купалавых радкоў.

Адгортваю старонку, на якой спыняўся і ду-маў яшчэ тады, калі быў вучнем: радкі не з

літар, а з рэдкіх кропак... Што? Упрыгожанне?

Наўрад. Прыгадваецца і другое: пад некато-рымі такімі — з кропачак — радкамі хтосьці

(ці не наш настаўнік) дапісаў словы дробнымі

літарамі; гэтага дапісанага я тады не разабраў.

Маючы пад рукою «Шляхам жыцця» 1913 і

1923 гадоў выдання, я звернуў іх старонкі. У

другім, паслярэвалюцыйным выданні крыху

больш старонак, у ім ёсць сказы, нават стро-фы, якіх баяліся царавы служкі — цензары: на

месцы скрэсленых радкоў, тэксту — радкі... з

кропак.

Паэт клікаў да рэвалюцыйнай барацьбы.

Ачышчальная навалніца — рэвалюцыя паві-на

была змяніць парадкі. Цензары знялі радкі.

У Купалавым зборніку «Шляхам жыцця»

(1913) радкі з кропак — так званыя купюры—

не на адной і не на пяці старонках. Цензарава

вока ўзіралася ў радкі, яго шыя налівалася

кроўю, а рука цэлалася і рашуча расстрэльва-ла

то адзін, то два, а то і болей радкоў.

«Віцерабілі» радкі, паставілі кропкі на с. 16,

на с. 29—30, на с. 58, на с. 100, на с. 105—106,

на іншых і іншых...

Шматкроп'е. Дзсяткі... Дзсяткі Купалавых

магутных афарыстычных выслоўяў з дарагіх

дарэвалюцыйных Купалавых вершаў, паэм,

вывучаных яшчэ ў далёкім маленстве, станаві-ліся

і сталі маім побыткам. Ды не толькі пера-лічаныя. Хоць бы:

Не шукай ты шчасця-долі на чужым,

далёкім полі!

Не шукай сабе, мой братку, з ветрам

бацькаўшчыну-матку!

Асцярожна, ясны пане, з грозьбамі сваімі!

І будзе ўнукаў панаванне там, дзе

сягоння плача дзед!

Дум не скуеш панцугамі!

Гусям, княжа, не пішучь законаў!

Яшчэ адзін мой вялікі і найшчырэшы дзя-куй Яму — Купалу, Настаўніку майго настаў-ніка. Настаўнікам маім.

Паклон майму маленству.

Фёдар ЯНКОЎСКІ.

НА МОВАХ СВЕТУ

ПОЛЬШЧА

Вядомы польскі пісьменнік Леан Кручкоўскі пісаў пра Янку Купалу: «Творчы шлях Янкі Купалы, як і большасці выдатных славянскіх паэтаў, быў менавіта шляхам да велічы, якой дасягае паэт, будучы выразнікам глыбокіх навуццяў і дум свайго наро-да, жывой праўды яго долі, яго лёсу, яго імкненняў да шчаслівага жыцця».

У Польшчы любяць творы Янкі Купалы. Да 100-гадова-га юбілею народнага песняра Лодзінскае выдавецтва вы-пусціла аднатомнік выбраных твораў пад назвай «А хто там ідзе?». Гэта не першае выданне твораў Янкі Купалы ў Польшчы, яго зборнікі паэ-зіі выходзілі ў 1958 і 1962 гадах.

Новае выданне твораў Ян-кі Купалы найбольш поўнае. У ім прадстаўлены як даў-нейшыя пераклады, так і но-выя, зробленыя старэйшымі польскімі паэтамі і маладымі перакладчыкамі. Склаў кнігу, напісаў уступны артыкул і каментарыі паэт і пераклад-чык, актыўны папулярызатар беларускай літаратуры ў Польшчы Тадэвуш Хрусьця-леўскі.

ФРГ

У Федэратыўнай Рэспублі-цы Германіі асобным выдан-нем на беларускай і нямец-кай мовах выпушчаны верш Янкі Купалы «А хто там ідзе?» У анатацыі да выдан-ня гаворыцца: «Гэты нямец-кі пераклад верша Янкі Ку-палы «А хто там ідзе?», вы-кананы Элізабет Котмаер, публікуюцца ў прыватным вы-данні перакладчыцы як «Паэтычная лістоўка» ў се-рыі «На ўзвышшы».

СВЯТКУЕ ПРАГА

У Доме савецкай навукі і культуры ў Празе адбыўся ўрачы-сты сход чэшскай грамадскай, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Ён быў праведзены Чэшскім праўленнем Таварыства чэхаславацка-савецкай дружбы, Міністэрствам культуры Чэшскай Сацыялістычнай Рэспублікі, Саюзам чэшскіх пісьменнікаў, Дзяржаўнай бібліятэкай ЧСР, До-мам савецкай навукі і культуры ў Празе.

Адкрыў сход сакратар ЦК Таварыства чэхаславацка-савецкай дружбы І. Гавелка. З дакладамі пра жыццёвы і творчы шлях вялікіх беларускіх паэтаў выступіў доктар В. Жыдліцкі і прафес-сар А. Лойка.

Пасля сходу адбыўся канцэрт. Вершы Янкі Купалы і Якуба Коласа на чэшскай мове чыталі артысты Л. Гавелкава і М. До-лежал.

У гэты ж дзень была адкрыта выстаўка ў Славянскай бібліятэ-цы. Тут прадстаўлены амаль усе прыжыццёвыя і пазнейшыя вы-данні кніг нашых класікаў.

У БАЛГАРСКІМ ДРУКУ

Юбілей нашых класікаў знаходзіць адлюстраванне на старо-і-ках балгарскіх перыядычных выданняў. Чарговы нумар часопіса «Факел» цалкам прысвечаны беларускай савецкай літаратуры. Ён адкрываецца вершамі Я. Купалы «Прарок», «Пра зямлю маіх продкаў», «Маё цяпенне», «Вясна за вясной», «Восень», «Мая малітва», якія пераклаў Янка Дзімаў.

ЗМЯШЧАЕ «ВЕСТНИК»

Газета «Вестник», якую выдаюць нашы землякі ў Канадзе, прысвяціла 100-гадоваму юбілею Янкі Купалы і Якуба Коласа свой чарговы нумар. Матэрыялы пра вялікіх беларускіх песняроў займаюць дзве старонкі. У газеце надрукаваны ўспаміны І. Шамя-кіна «Сустрэча з настаўнікам», фотарэпартаж пра купалаўскае свята паэзіі — злёт студэнтаў-філолагаў у Вязьніцы, фотайфар-мацыя з Літаратурнага музея Янкі Купалы ў Мінску.

Сёлета выдавецтва «Ма-стацкая літаратура» вы-пусціла гэты твор Янкі Купалы ў перакладзе на 81 мову свету. З трох вядомых пе-ракладаў верша на нямецкую мову складалі Вячаслаў Рагойша ўключыў у кнігу пераклад Элізабет Котмаер як найлепшы.

СССР

У маскоўскім выдавецтве «Прогресс» выйшлі «Вершы Янкі Купалы ў перакладзе на англійскую мову. У кнігу ўключаны 62 творы паэта, напісаныя ў дакастрычніцкі і савецкі час. Пераклад зробле-ны Уолтэрам Мэем, які вядо-мы як перакладчык белару-скай паэзіі (у 1976 годзе гэ-тае ж выдавецтва ў яго пе-ракладзе выпусціла анталогію беларускай савецкай паэ-зіі). У кнізе вершаў Янкі Ку-палы паралельна з англійскі-мі тэкстамі змешчаны пе-раклады твораў паэта на рус-кую мову.

Беларускае выдавецтва «Мастацкая літаратура» вы-пусціла ў перакладзе Карла-са Шэрмана на іспанскую мо-ву зборнік паэзіі Янкі Купа-лы і Якуба Коласа «Папа-раць-кветка». Чытачам «Го-ласу Радзімы» будзе цікава ведаць, што Карлас Шэрман нарадзіўся ў 1934 годзе ў Мантэвідэо (Уругвай) у сям'і рабочага — выходца з За-ходняй Беларусі. У 1956 го-дзе Карлас Шэрман прыехаў на Беларусь. Перакладае пе-раважна творы беларускай літаратуры на іспанскую мо-ву, а таксама творы іспана-моўных пісьменнікаў на рус-кую і беларускую. Ён прыня-ты ў члены Саюза пісьменні-каў Беларусі.

А. ГАРДЗІЦКІ.

ЮНАЧЫЯ ГАДЫ ПЕСНЯРА — У НОВЫМ СПЕКТАКЛІ

ЛЯ КАЛЫСКІ ЯГО ЧАРАЎНІЦЫ СТАЯЛІ

У беларускай міфалогіі ёсць легенда, у якой гаворыцца, што ля калыскі нова-народжанага («толькі таго, хто мае стаць геніем!») з'яўляюцца чатыры чараўніцы — белая, блакітная, зялёная і чырвоная — і прарочаць ягоны лёс, а потым спадарожнічаюць яму ў жыцці, усяляк дапамагаюць і змагаюцца за свайго абранніка. Гэта старажытная легенда і падказала назву п'есы пра Янку Купалу — «Калыска чатырох чараўніц», якую напісаў вядомы беларускі пісьменнік Уладзімір Караткевіч.

— Чаму я звярнуўся да вобраза Купалы? — гаворыць Уладзімір Сямёнавіч. — Гэтым творам пра паэта я працягваю тэму гістарычнага мінулага нашага народа і ў прыватнасці — часоў паўстання 1863 года, якую распрацоўваў у рамане «Каласы пад сярпом тваім». Янка Купала — заканамерны вынік папярэдняга жыцця беларускай нацыі. Яго плённая творчасць і актыўная грамадская дзейнасць — «агромністы» ўклад у справу сацыяльнага і нацыянальнага вызвалення беларусаў, за якую змагаўся і аддаў сваё жыццё Кастусь Каліноўскі.

Юнак Ясь Луцэвіч, які па справаў ужо сябе ў вершах складанні на польскай мове, трапляе ў дом Зыгмунта Чаховіча — папчэніка К. Каліноўскага. Там ён знаёміцца

з матэрыяламі паўстання, беларускімі выданнямі, слухае расказы гаспадара пра барацьбу беларусаў разам з літоўцамі і палякамі супраць цара, за вызваленне ад нацыянальнага прыгнёту. Усё гэта і прадвызначае далейшы лёс таленавітага юнака, які «нарэшце даведаецца, што ён беларус і служыць павінен Беларусі і беларусам».

У п'есе расказваецца пра юначыя гады будучага вялікага паэта, пра тое, як ішоў ён у паэзію, у барацьбу за вольную Беларусь — да мэты, якую здзейсніў Вялікі Кастрычнік. Драматург паказвае і па-філасофску асэнсоўвае працэс «набыцця чалавекам «усяго свету» нацыянальнай свядомасці, разумення прыналежнасці да свайго народа».

П'есу «Калыска чатырох чараўніц» уключыў у свой рэпертуар Рэспубліканскі тэатр юнага глядача. Дарэчы, гэта першы зварот калектыву да вобраза песняра. Спектаклем адкрыецца новы тэатральны сезон. Юныя глядачы і моладзь атрымаюць магчымасць бліжэй пазнаёміцца з асобай паэта, пашырыць свае веды пра сацыяльны і нацыянальна-вызваленчы рух на Беларусі ў пачатку нашага стагоддзя.

Ставіць спектакль галоўны рэжысёр маладзёжнага тэатра Валентын Рыжы.

— Купала для мяне, —

расказвае пастаноўшчык, — гэта чалавек максімальнай самааддачы і ў жыцці і ў творчасці, чалавек дзіўнай пяшчотнасці, інтэлігент у вышэйшым сэнсе гэтага паняцця, увогуле — прыгожы чалавек. Яго паэзія зразумелая кожнаму. Я вельмі люблю яго творы. Ужо даўно марыў наставіць спектакль па вершах песняра. А тут якраз сустрэча з Уладзімірам Караткевічам... П'еса мне спадабалася. Наш спектакль набліжаецца да народных відовішчаў, да народнай драмы. І ў той жа час — вельмі сучасны. Мова яго свежая, вобразная, асацыятыўная, выклікае шмат пачуццяў і роздумаў. У спектаклі многа народных танцаў, песень, ён насычаны паэтычнымі творамі Купалы. На сцэне адноўлены найбольш характэрныя і цікавыя эпізоды беларускіх народных святаў.

У пастаноўцы заняты ў асноўным моладзь. Шмат дэбютаў. Ларыса Сімаковіч, студэнтка Белдзяржкансерваторыі, упершыню выступае як аўтар музыкі да спектакля. Работай над «Калыскай...» дэбютуе ў тэатры і мастак Аляксандр Чартовіч. Абодва выканаўцы ролі Я. Купалы — Аляксандр Якаўлеў і Сяргей Дамітрыеў — леташнія выпускнікі тэатральных навучальных устаноў, а роля Марылі даручана студэнтцы нашага тэатральна-мастацкага

інстытута Валерыі Ліхадзей. Работа была плённай, вельмі цікавай: артысты са сцэны расказваюць бадай што пра сваіх аднагодкаў, гавораць пра тое, што хвалюе і сённяшняю моладзь — любоў да Бацькаўшчыны, неабходнасць служэння свайму народу...

— Мой Купала вучыць любіць Беларусь, — расказвае выканаўца галоўнай ролі А. Якаўлеў. — родную культуру і мову, быць грамадзянінам, патрыётам і разам з тым інтэрнацыяналістам. Я вельмі шчаслівы, што мне першаму даручана стварыць вобраз песняра на сцэне нашага тэатра.

Трэба сказаць, што артысты працавалі з вялікай любоўю. Прыносілі на рэпетыцыйны запісы фальклору, звесткі пра колішні побыт. Прачыталі творы Купалы, вывучалі народныя святы, асабліва абрад Купалля...

...Міне некалькі тыдняў, і залу тэатра запоўняць глядачы. Запалляцца агні рампы, адкрыецца заслона, і на сцэне ажывуць старонкі нашай слаўнай гісторыі. Паўстане любімы ўсім вобраз Купалы, загучыць яго палымны голас:

«А хто там ідзе,
а хто там ідзе?
У агромністай такой
грамадзе?
— Беларусы!»
Мікола ШЭЛЯГОВІЧ.

хроніка юбілею

Літаратурны вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа адбыўся ў Баранавічкім Доме культуры, Самадзейныя артысты чыталі вершы песняра, сваё майстэрства паказвалі ўдзельнікі ансамбля «Юрачка». З хваляваннем слухалі прысутныя выступленні старэйшага беларускага паэта Станіслава Шушкевіча і сына Я. Коласа Данілы Міцкевіча, якія нагадалі многія цікавыя факты з жыцця песняроў, гаварылі пра іх творчасць.

Вершы класікаў беларускай савецкай літаратуры Я. Купалы і Я. Коласа загучалі на мове эсперанта. З гэтымі незвычайнымі перакладамі слухачы пазнаёмілі на вечары паэзіі члены Мінскага клуба эсперантыстаў.

Вялікую дапамогу мінскім эсперантыстам аказваюць іх калегі з гарадоў-пабрацімаў беларускай сталіцы — Ліёна, Сендая і Патсдама. Дзякуючы цесным творчым кантактам з імі ў замежных выданнях апублікаваны многія творы беларускіх аўтараў.

Вечар паэзіі, прысвечаны юбілею песняра, прайшоў у рабочым інтэрнаце Мінскага завода ацяпляльнага абсталявання. Са сцэны прагучалі вершы і ўрыўкі з паэм Янкі Купалы, свае творы, прысвечаныя паэту, прачыталі жыхары інтэрната — рабочыя завода.

ЯГО МАРЫ, ЯГО СПРАВЫ, ЯГО НАРОД — ВАЧЫМА МАСТАКОЎ

НЕ ЗАГАСНУЦЬ ЗОРКІ Ў НЕБЕ

Калі Калумб наблізіўся да берагоў незнаёмай зямлі, ён лічыў, што перад ім Новы свет, не ўяўляў сабе маштабаў свайго вялікага адкрыцця. Усё гэта прайшло потым. Нешта падобнае адбываецца з чалавекам, які ўпершыню бярэ ў рукі кнігу вялікага паэта. Ён таксама адкрывае новы свет, і павінен прайсці пэўны час, перш чым уражанні, эмоцыі, стануць меркаваннем, а меркаванне, у сваю чаргу, перакананнем. Гэта датычыць і асобнага чалавека і цэлага народа. Сёння з адлегласці часу мы, беларусы, лепш усведамляем, што азначае для нас спадчына Купалы. Вялікі паэт адкрыў свету свой народ, народ адкрывае свайго паэта.

Ёсць меркаванне, што бесмяротнасць — гэта здольнасць мінулага станоўча ўплываць на сучаснасць. З таго моманту, як выйшлі ў свет першыя кнігі Купалы, яго творчасць стала пастаянна дзеючым фактарам нашай культуры, які ўплывае на ўсе віды мастацтва, і ў тым ліку на мастацтва выяўленчае. Аб вельмі плённым асваенні мастакамі спадчыны Купалы сведчыць выстаўка, што зараз праходзіць у мінскім Палацы мастацтва. Экспазіцыя яе складаецца больш чым з 400 твораў жывапісу, графікі, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Залы Палаца не змаглі змясціць тут усе работы, што рабіліся да гэтага свята, адбіралася лепшае.

Шмат прадстаўлена партрэтаў паэта, мясцін, якія звязаны з яго жыццём і творчасцю, ілюстрацыі да твораў Я. Купалы. Побач з песняром яго сучаснікі, сябры, аднадумцы і папчэчнікі — Якуб Колас, Цётка, Цішка Гартны, Ян Райніс, Б. Тарашкевіч, Іван Луцкевіч, В. Вялічкі-Біруля, В. Брусаў. Усе гэтыя людзі прайшлі праз яго жыццё, пакінулі ў ім след, не як паўплывалі на асобу Купалы, і ў сваю чаргу, адчувалі ўплыў таленавітага беларускага паэта.

Калі гаварыць пра выстаўку ў цэлым, то відавочна, што асэнсаванне купалаўскай тэмы мастакамі грунтоўнае, плённае і надзвычай цікавае. Купала і яго эпоха. Купала і сучаснасць, Купала і гісторыя.

Вельмі сімвалічны плакат Г. Мацуры «Не загаснуць зоркі ў небе, поки неба будзе». У начное неба ўзяцеў ліст папараці. На небе ж, як зоркі, гараць імёны песняроў Беларусі — Гусоўскага, Скарыны, Багдановіча, Купалы...

Адметныя сваім майстэрствам жывапісныя работы Г. Ващанкі, Л. Шчамялёва, А. Марачкіна, Л. Гумілеўскага, В. Маркаўца, М. Чэпіка. Яны выначаюць сучасны накірунак

нашага мастацтва — імкненне да вобразнасці, асацыятыўнасць мовы ў спалучэнні з лепшымі традыцыямі беларускага жывапісу. Сваё слова ў асэнсаванні купалаўскай спадчыны сказалі і маладзёжныя — У. Тоўсцік, Ф. Янушкевіч, А. Пашкевіч і многія іншыя.

Здабыткі нашых графікаў таксама вельмі значныя. Побач з творами праслаўленых майстроў шмат на выстаўцы работ графікаў сярэдняга пакалення. Тры гады працаваў над серыяй

[Заканчэнне на 8-й стар.]

НА ЗДЫМКАХ: Л. ШЧАМЯЛЁУ. «На ніве роднай»; М. КУПАВА. Агульны выгляд былога фальварку Вязынка. Лінарыт. Рэканструкцыя.

Літаратурна-музычны вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы адбыўся ў Магілёўскім культурна-ветувчылішчы імя Н. Крупскай.

Пра жыццёвы і творчы шлях песняра раскажала выкладчык беларускай літаратуры Р. Аржаноўская. Выкладчыца харавога дырыжыравання С. Чаплінская выканала песні на тэксты Я. Купалы.

Удзельнікі тэатра-студыі выкладчыкаў паказалі сцэны з купалаўскай «Паўлінкі», а навучніцы танцавальнага аддзялення выступілі з харэаграфічнымі кампазіцыямі па сюжэтах твораў Купалы. Жаночы вакальны ансамбль вучылішча «Бярозка» выканаў беларускія народныя песні.

Літаратурна-тэматычныя вечары «Песнярам прысвячаецца» адбыліся ў інтэрнаце трэста № 6 «Мазырнафтахімбуд» і Палаца будаўнікоў горада Мазыра.

«Слова пра Купалу» — такая тэма гутаркі выкладчыка Мазырскага педінстытута Л. Прашковіча. У выкананні вучняў старэйшых класаў школ горада, студэнтаў, рабочых і служачых, — удзельнікаў мастацкай самадзейнасці клуба «Равеснік» — прагучалі творы вялікага песняра, беларускія народныя песні. Свае вершы чыталі пачынаючыя паэты. У інтэрнатах, на будоўлях аформлены выстаўкі «Пясняр дум народных».

Старэйшая на Слонімшчыне Вялікакракоцкая сельская бібліятэка імя Янкі Купалы правяла цікавыя мерапрыемствы, прысвечаныя 100-годдзю з дня нараджэння песняра.

«Уладар народных дум і песень» — такі вусны часопіс падрыхтавала загадчыца бібліятэкі Надзея Чабаненка разам з мясцовымі школьнікамі. Глядачы ўбачылі дакументальны фільм пра Я. Купалу, удзельнічалі ў літаратурнай віктарыне.

Такі ж вусны часопіс адбыўся ў Рахавіцкай сельскай бібліятэцы.

У Прырэчанскай сельскай бібліятэцы прайшоў музычна-літаратурны вечар «Сын народа — Купала».

УДЗЯЧНАЕ СЛОВА НАШЧАДКАЎ

Недзе ў пачатку вясны ў рэдакцыю прыйшла жанчына. «Я настаўніца, — сказала яна. — А гэта сачыненні, якія дзеці прысвяцілі Янку Купалу. Тут проста, шчыра, непасрэдна і ўзнёсла выказана любоў хлопчыкаў і дзяўчынак да паэта, да яго неўміручай творчасці».

Сёння, у святочным нумары, прысвечаным 100-гадоваму юбілею Купалы, мы друкуем вытрымкі са школьных сачыненняў, вершы юных паэтаў, прысвечаныя вялікаму песняру Беларусі.

«...Ідзеш па Мінску, і ўсё напамінае пра песняра. Тэатр імя Янкі Купалы. Дом-музей Купалы. Ён пабудаваны на тым месцы, дзе стаў драўляны домік, які згарэў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Парк... Ён раскінуўся побач. Гэта адна з прыгажэйшых мясцін беларускай сталіцы. Тут створаны мемарыяльны комплекс, прысвечаны народнаму песняру: манументальны помнік, узведзены да 90-годдзя з

дня нараджэння, фантан са скульптурнымі фігурамі дзяўчат, якія пускаюць на ваду купальскія вянікі, крынічка з чысцоткай вадою — сімвал неўміручасці купалаўскай паэзіі, загадкавая папараць-кветка. Вуліца Янкі Купалы, шырокая, доўгая, прыгожая, яна вабіць вока кожнага беларуса.

Ірына ШАРАНДА,
8 клас, СШ № 116».

«З маленства чую песні я, Што напісаў Купала. Мне песня дзіўная яго Душу закалыхала.

З цікавасцю чытаю я Яго цудоўны верш «Жыня» І ў «Бандароўне» пазнаю Радзіму гордую маю, Якую не прынізіў пан, Што з хейрай гаспадарыў. Паўстаў народ, як ураган, Па кайданах ударыў і...
Таццяна РУСЕЦКАЯ,
8 клас, СШ № 124».

«Маё знаёмства з творчасцю Купалы адбылося ў школе. Спачатку я не заўважала ў ім нічога асаблівага. Мне надабаліся яго вершы, але не

знаходзіла чагосьці свайго. Усё адразу змянілася, калі я прачытала «Спадчыну». Безумоўна, гэты верш, які быў пакладзены на музыку, быў мне даўно знаёмы. Але раней я не разумела яго глыбокага сэнсу, не магла ацаніць майстэрства паэта ў адлюстраванні «старонкі роднай».

І зараз, калі ўспамінаю Янку Купалу, заўсёды прыходзіць на памяць радкі:

Ад прадзедаў спакон вякоў
Мне засталася спадчына,
Паміж сваіх і чужакоў
Яна мне ласкай матчынай.

...Асаблівае ўражанне зрабілі на мяне лірычныя паэмы Янкі Купалы «Курган», «Магіла льва», «Яна і я», «Бандароўна». Яны падобны на чароўныя казкі аб смелых, адважных і гордых людзях, што змагаюцца са злом і перамагаюць яго. Паэмы гучаць, як легенды, якія спакон вякоў расказвалі бацькі сваім дзецям. Ствараючы гэтыя творы, паэт выкарыстоўваў фальклорныя матывы, звароты народнай мовы. І таму гэтыя паэмы, на першы погляд,

могучы здацца ўзорамі вуснай народнай творчасці. Менавіта гэта дорага мне ў лірычных творах паэта.

...Некаторыя літаратуразнаўцы часта параўноўваюць паэзію Янкі Купалы з квітнёным садам, у якім сабраны самыя дарагія каштоўнасці мастацкага слова, іншыя — з магутнай горнай вяршыняй. Сапраўды, песняр унёс вялікі ўклад у стварэнне і развіццё беларускай савецкай літаратуры. Людзі будучы заўсёды адносіцца да яго з пачуццём шчырай падзякі і глыбокай павагі...

Наталля БАГАМАЗАВА,
10 клас, СШ № 74».

«Зямля Беларусі! Ці ведаеш ты, як удзячны нашчадкі твае за песняра, якога ты нарадзіла 100 гадоў назад?! Гэта ён, песняр твой, убачыўшы гора і галечу роднага народа, пачуўшы стогі і плач яго, панёс сваю крыўду на «свет цэлы»...

Першы верш, які нарадзіўся ў душы паэта, быў прысвечаны мужыку. Паэт бачыў сваё прызначэнне не ў абстрактнай паэзіі, а ў рэальным адлюстраванні рэчаіснасці. Крытыкуючы тагачасную рэчаіснасць, Купала паказвае людзям шлях да лепшага жыцця, да сонца, да свабоды.

Гарачай любоўю Купалы да свайго народа выказваецца ў

кожным вершы, у кожным творы паэта.

Спадчына, якую пакінуў нам песняр, неацэнная. Тое, аб чым ён марыў, з поспехам сёння здзіўняецца. Так і хочацца расказаць вялікаму паэту пра наш Беларускі аўтамобільны завод у Жодзіна, Мінскі трактарны, Полацкі нафтаперапрацоўчы. Ён жа марыў пра такія гіганты прамысловасці, пра ўрадлівыя палеткі. Усё гэта ёсць, усё гэта створана ўнукамі і праўнікамі Купалы. Яны сёння гаспадары зямлі беларускай.

Ларыса ЗАХАРКІНА,
8 клас, СШ № 140».

«Я ганаруся, што мая родная Беларусь мае такога сына. Светлая і чаруючая паэзія Янкі Купалы — гэта жывое дыханне народа, уважлівае і мудрасці, яго любові да жыцця, да працы, імкненне да свабоды і ішчасці. Шлях, пройдзены Купалам, гэта шлях, пройдзены маім народам. Прамяністыя словы паэзіі, усё лепшыя пачуццёвыя сваіх дум, свае веры, паэт аддаў свайму народу, каб над нашай краінай вечна ззяла сонца свабоды, каб савецкім людзям былі адкрыты ўсе дарогі ў прасторны і ясны свет.

Мікалай ГРЫНЦЭВІЧ,
9 клас, СШ № 41».

НЕ ЗАГАСНУЦЬ ЗОРКІ Ў НЕБЕ

[Заканчэнне.

Пачатак на 7-й стар.]

па творах паэта мастак М. Басалыга. Больш за дзесяць яго работ, ілюстрацыя да вершаў і паэм, дэманструюцца цяпер на выстаўцы.

Вельмі самааддана працаваў і М. Купава, які на працягу некалькіх гадоў ездзіў па купальскіх мясцінах, рабіў малюнк-рэканструкцыі пабудовы у Вязынцы, Апоках, Вільні, Мін-

ску, звязаных з творчасцю і жыццём песняра.

У. Савіч вядомы як мастак, у творчасці якога важную ролю адыгрываюць этнаграфічныя і фальклорныя матывы, і вось мы бачым новую грань яго таленту. Новы цыкл «Голас Купалы» — філасофскі. Ён нейкім чынам пераклікаецца з цыклам Купавы. Складаюць цыкл пяць работ, кожная з якіх мае заглавак — «Памёр Пясняр», «Не цурайся роднай песні», «Бацькаўшчына-маці», «Смялей, Беларусі араты!», «Гэй ты, дзяўчына, кветка». Цыкл У. Савіча — таксама адлюстраванне шляху паэта, але іншымі выяўленчымі сродкамі, іншай мовай, чым у Купавы. Асабліва ўзрушвае першы аркуш з гэтай серыі. Нягледзячы на сваю трагічнасць, ён гаворыць не аб смерці, а толькі аб жыцці!

«Я ад вас далёка, бацькаўскія гоні, — на чужое неба ўжо гляджу сягоння...» Першыя словы гэтага верша далі назву графічнага трыпціха А. Александровіча. Пачуцці нялёгка выказаць словамі, а словы, у сваю чаргу, перакласці на мову выяўленчага мастацтва. Калі гэта атрымліваецца, нараджаецца твор. Мастак здолеў увасобіць на паперы сумныя думы маладога Купалы. Прывіды купальскай ночы на арку-

шы В. Славука. Сваю інтэрпрэтацыю «Адвечнай песні» зрабіў В. Александровіч. Невазікі па памерах, але вельмі ёмістыя па думцы творы Ю. Герасіменкі па матывах вершаў Купалы. Намалёваныя ім зван або брама, калодзеж — гэта ўжо не проста рэчы, гэта сімвалы жыцця чалавечага.

Ёсць на выстаўцы і вельмі цікавыя скульптурныя творы. Напрыклад, работа А. Мятліцкага «Купала і дзеці», А. Пакульніцкага «Бацькаўшчына». Як ніколі шырока прадстаўлены габелены. Яны надвычай урачыстыя, святочныя. Кожная работа вартая ўвагі, бо гэта даніна удзячнай памяці вялікаму сыну Беларусі.

**«Не загаснуць зоркі ў небе,
Покі неба будзе, —
Не загіне край забраны,
Покі будучы людзі», —** так пісаў калісьці Купала.

Сёння Беларусь ужо не назавеш «забраным» краем, яе народ сам вызначае свой лёс і ўшаноўвае памяць тых, хто змагаўся за сённяшняю шчаслівую Бацькаўшчыну.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: В. ЦЯПІЦКІ. «Пясняр роднага краю»; У. ТОЎСЦІК. «Год 1913. 9 лютага. Пецярбургская прэм'ера»; В. ШАРАНГОВІЧ. Ілюстрацыя да паэмы «Адвечная песня».

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

У маёй філатэлістычнай калекцыі аб Беларусі ёсць некалькі альбомных лістоў, на якіх размешчаны паштовыя выпускі, што расказваюць пра Я. Купалу і Я. Коласа. Гэта маркі, мастацкія канверты, спецыяльныя штэмпелі, прысвечаныя юбілеям паэтаў, помнікам, вуліцам і плошчам, якія носяць іх імяны.

Першым паштовым выпускам пра Я. Купалу быў канверт Міністэрства сувязі СССР, выпушчаны ў 1957 годзе да 75-годдзя з дня нараджэння паэта. На малюнку канверта — адлюстраванне помніка, які раней знаходзіўся ў скверы каля Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы і надпіс: «Мінск. Помнік народнаму паэту Беларусі Янку Купалу». (Цяпер бюст устаноўлены на радзіме паэта ў Вязынцы). Да 75-й гадавіны з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Міністэрства сувязі СССР выпусціла таксама два паштовыя знакі малага фармату з партрэтамі Я. Купалы і Я. Коласа. Партрэт Я. Купалы дадзены на марцы ў абрамленні нацыянальнага беларускага арнаменту. Пад партрэтам — кнігі паэта, даты жыцця і смерці. Унізе — надпіс: «Выдатны беларускі паэт Янка Купала». На другой марцы — партрэт Я. Коласа, беларускі арнамент, кнігі паэта, каласы жыта і надпіс: «Якуб Колас — народны паэт Беларускай ССР. 75 гадоў з дня нараджэння».

Выпускам паштовай маркі з партрэтамі народных паэтаў Беларусі Я. Купалы і Я. Коласа быў адзначаны іх 80-гадовы юбілей. Да гэтай жа даты былі выдадзены Міністэрствам сувязі нашай краіны два канверты з парт-

рэтамі паэтаў. А ў дні юбілеяў на Мінскім паштамце прымянялася спецыяльнае гашэнне карэспандэнцый памятнымі штэмпелямі. На адным з іх партрэт Я. Купалы, кнігі паэта і надпіс: «80 год з дня нараджэння Янкі Купалы. 7.VII.1962. Мінск. Паштамт». У малюнку штэмпеля, прысвечанага Я. Коласу, партрэт паэта, каласы жыта і надпіс «80 год з дня нараджэння Якуба Коласа. 1882—1956. 3.XI.1962. Мінск. Паштамт».

Да 100-годдзя з дня нараджэння Купалы пошта Саюза выпусціла мастацкі канверт з партрэтам паэта. Пад ім дадзены надпіс на дзвюх мовах рускай і беларускай: «Народны паэт Беларусі Янка Купала. 1882—1942». Гэты надпіс змешчаны пад партрэтам паэта на паштоўцы з арыгінальнай маркай. На картцы партрэт паэта дадзены на фоне Літаратурнага музея Янкі Купалы, пабудаванага на месцы дома, дзе ў 1927—1941 гадах жыў паэт. У малюнку арыгінальнай маркі — скульптурнае адлюстраванне паэта і юбілейны надпіс: «100 год з дня нараджэння Янкі Купалы». Марка абрамлена беларускім нацыянальным арнамантам.
Л. КОЛАСАУ.
НА ЗДЫМКУ: фрагмент афармлення юбілейнага канверта.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 1321